

Sygn.akt III AUa 631/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Alicja Sołowińska

Sędziowie Dorota Elżbieta Zarzecka

Marek Szymanowski

Protokolant Edyta Katarzyna Radziwińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 listopada 2019 r. w B.

sprawy z odwołania R. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wznowienie postępowania

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 10 lipca 2019 r. sygn. akt III U 500/19

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że zobowiązuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. do rozpoznania w trybie art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2018 poz. 1270 j.t.), wniosku ubezpieczonej R. S. z dnia 10 maja 2019 r. o przeliczenie emerytury w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. P20/16, a w pozostałym zakresie apelację oddala.

Sygn. akt III AUa 631/19

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 14.05.2019r. odmówił R. S. wznowienia postępowania w sprawie zakończonej decyzją z dnia 4.03.2014r. znak (...).

W uzasadnieniu wskazał, zgodnie z art. 145a § 2 kpa, w sytuacji, gdy Trybunał Konstytucyjny wyda orzeczenie o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, skargę o wznowienie postępowania należy wnieść w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem jego ogłoszenia. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6.-3.2019r. (sygn.. akt P 20/16) zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw RP z dnia 21.03.2019r. (poz. 539). W dniu 10.05.2019r. R. S. złożyła skargę o wznowienie postępowania w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6.03.2019r. Skarga została więc wniesiona po upływie określonego ustawą terminu.

W odwołaniu od tej decyzji R. S. podniosła że nie zgadza się z nią, gdyż nic nie wiedziała o orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego. Prosiła więc o przywrócenie terminu na przeliczenie emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, uzasadniając jak w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 10 lipca 2019 r. oddalił odwołanie od decyzji z dnia 14 maja 2019r. w przedmiocie odmowy wznowienia postępowania w sprawie zakończonej decyzją z dnia 4 marca 2014r. (pkt 1) i zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. do przeliczenia emerytury R. S. przyznanej na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i obliczonej na zasadach określonych w art. 26 tej ustawy na dzień 10 maja 2019r., bez pomniejszania jej podstawy o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie społeczne (pkt 2).

Sąd I instancji stwierdził, że organ rentowy pozostawał co najmniej w dwumiesięcznej zwłoce z wydaniem decyzji przeliczającej emeryturę R. S. przyznanej na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i obliczonej na zasadach określonych w art. 26 tej ustawy na dzień 10.05.2019r., bez pomniejszania jej podstawy o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie społeczne.

Natomiast Sąd ten ustosunkowując się do odwołania R. S. do zaskarżonej przez nią decyzji z dnia 14.05.2019r. o odmowie wznowienia postępowania w sprawie zakończonej decyzją z dnia 4.03.2014r. znak (...), wskazał, że jest ona prawidłowa. W świetle powołanego przez organ rentowy przepisu art. 145a § 2 kodeksu postępowania administracyjnego (kpa) nie mógł on inaczej postąpić. Odwołująca się, składając wniosek o przeliczenie emerytury, nie wskazała na żadne okoliczności, które uzasadniałyby przywrócenie terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania. Przed Sądem też nie wykazała, tak odwołaniem jak i wyjaśnieniami na rozprawie, aby taki wniosek z przekroczeniem terminu nastąpił z przyczyn od niej niezależnych, jak stanowi art. 477⁹ § 3 kpc, normujący kwestię przywrócenia terminu do złożenia odwołania. Uzasadnieniem niezachowania terminu nie jest niewiedza, co należy zrobić. Ktoś bowiem, kto dba należycie o swoje interesy, na czas winien dowiedzieć się, co uczynić w danym czasie w danej sprawie.

Poza tym Sąd Okręgowy wskazał, że co do wznowienia postępowania bez znaczenia jest w niniejszej sprawie sama kwestia przywrócenia terminu do złożenia skargi w przedmiocie wznowienia postępowania. Od wydania decyzji z dnia 4.03.2014r. minęło ponad 5 lat. Zgodnie tymczasem z art. 146 § 1 kpa, uchylenie decyzji z powodu orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, na podstawie którego została wydana decyzja, nie może nastąpić, jeżeli od dnia doręczenia decyzji upłynęło pięć lat. W takim przypadku, zgodnie z art. 151 § 2 kpa, organ administracji publicznej ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji z naruszeniem prawa oraz wskazuje okoliczności, z powodu których nie uchylił tej decyzji.

W ocenie Sądu I instancji należy, że w sprawie nie może wchodzić pod uwagę przepis art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który między innymi stanowi, że w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyła lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczenia lub ich wysokość, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczenia lub ich wysokość, albo że przyznanie świadczeń lub nieprawidłowe obliczenie ich wysokości nastąpiło na skutek błędu organu rentowego. Tak bowiem jednoznacznie wypowiedział się Sąd Najwyższy w kwestii wznowienia postępowania w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 23.08.2018r. I UK 355/17 wskazał, że przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji wyraźnie odsyła w przypadku w nim określonym do przepisów określających zasady i tryb wznowienia postępowania (stanowi ten przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji, że orzeczenie Trybunału o niezgodności z Konstytucją aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie

określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania). Tymczasem instytucja przewidziana w art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.) nie jest wznowieniem postępowania sensu stricto, lecz co najwyżej „swoistym wznowieniem postępowania”, ma szerszy charakter niż wznowienie postępowania i nieco odmienne od niego przesłanki. Z istoty swej służy też innym celom, pozwalając ponownie ustalić prawo do świadczeń emerytalno-rentowych lub ich wysokości przy wykorzystaniu mniej rygorystycznych podstaw niż określone w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego podstawy wznowienia takiego postępowania. Nie jest też ograniczona jakimkolwiek terminem. Co jednak szczególnie istotne, orzeczenie, o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi samodzielną i szczególną podstawę wznowienia postępowania wymienioną *expressis verbis* w przepisach regulujących postępowanie zarówno sądowe (art. 401¹ KPC i art. 540 § 2 KPK), jak i administracyjne (art. 145a KPA). Stosownie do art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w powołanej ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Za przepis, na podstawie którego może dojść do wzruszenia decyzji organu rentowego wydanej w oparciu o akt normatywny uznany orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego za niezgodny z Konstytucją, należy zatem uznać art. 145a KPA.

Zgodnie natomiast z art. 145a kpa można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja, przy czym skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejście w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Stosownie zatem do art. 146 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego uchylenie decyzji z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, na podstawie którego została wydana decyzja, nie może nastąpić, jeżeli od dnia doręczenia decyzji upłynęło pięć lat. W takim przypadku, zgodnie z art. 151 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, organ administracji publicznej ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji z naruszeniem prawa oraz wskazuje okoliczności, z powodu których nie uchylił tej decyzji.

Jakiegokolwiek więc argumenty wykazane przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 6.03.2019r. P 20/16 o niezgodności art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018r., poz. 1270 oraz z 2019r., poz. 39), w brzemieniu obowiązującym do 30.09.2017r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w (...)r. kobiet, które przed 1.01.2013r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, nie mogą powodować, że można było uchylić decyzję z dnia 4.03.2014r., w której przy wyliczeniu emerytury odwołującej się w wieku powszechnym zastosowano właśnie zakwestionowany przez Trybunał art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zdaniem Sądu sytuacja uznania przez Trybunał Konstytucyjny przepisu za niezgodny z Konstytucją nie jest w żadnym razie tożsama z ujawnieniem nowych okoliczności czy błędem organu rentowego. Stąd nie można zastosować w niniejszej sprawie art. 114 § 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wniosek odwołującej się należało rozpoznać jako wniosek o przeliczenie jej emerytury przyznanej na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i obliczonej na zasadach określonych w art. 26 tej ustawy na dzień 10.05.2019r. (dzień złożenia wniosku do ZUS), bez pomniejszania jej podstawy o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie społeczne. Jeżeli Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018r., poz. 1270 oraz z 2019r., poz. 39), w brzemieniu obowiązującym do 30.09.2017r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w (...)r. kobiet, które przed 1.01.2013r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, to należy ten art. 25 ust. 1b odnośnie kobiet urodzonych w (...)r., które przed 1.01.2013r. nabywają prawo do emerytury na podstawie art. 46, tak traktować jakby go nie było. Skoro więc kobieta urodzona w (...)r., pobierająca świadczenia emerytalne na podstawie art. 46 ustawy emerytalnej, tak jak i odwołująca się, składa wniosek o właściwe wyliczenie jej emerytury, to Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązany

był do obliczenia emerytury na dzień złożenia wniosku w oparciu o obowiązujące wobec nich przepisy prawa. Te zaś nie przewidywały już pomniejszenia podstawy ich emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie społeczne. W sytuacji wniosku o przeliczenie emerytury od dnia złożenia tego wniosku nie mają zastosowania przepisy dotyczące wznowienia postępowania.

Mając zatem powyższe na względzie, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc oddalił odwołanie od decyzji z dnia 14.05.2019r. w przedmiocie odmowy wznowienia postępowania w sprawie zakończonej decyzją z dnia 4.03.2014r.. Z uwagi natomiast na treść (...) § 4 kpc w zw. z art. 477¹⁴ § 3 kpc zobowiązał organ rentowy do przeliczenia emerytury R. S. na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i obliczonej na zasadach określonych w art. 26 tej ustawy na dzień 10.05.2019r., bez pomniejszania jej podstawy o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie społeczne.

Zgodnie bowiem z art. 477⁹ § 4 kpc jeżeli organ rentowy nie wydał decyzji w terminie dwóch miesięcy od dnia zgłoszenia roszczenia w sposób przepisany, odwołanie można wnieść w każdym czasie po upływie tego terminu.

Zgodnie natomiast z art. 477¹⁴ § 9 kpc jeżeli odwołanie wniesiono w związku z niewydaniem decyzji przez organ rentowy, sąd w razie uwzględnienia odwołania zobowiązuje organ rentowy do wydania decyzji bądź orzeka co do istoty sprawy.

Apelację od powyższego wyroku w części dotyczącej rozstrzygnięcia zawartego w punkcie drugim złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Skarżący zarzucał naruszenie przepisów:

- 1) prawa materialnego tj. art. 26 w zw. z art. 25 ust.1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS poprzez błędne ich zastosowanie do przeliczenia emerytury poczynając od 10 maja 2019 r. w sytuacji gdy przepisy te stanowią podstawę do obliczenia wysokości emerytury po raz pierwszy w dniu nabycia prawa do tego świadczenia;
- 2) 2) prawa procesowego tj. art. 477⁹ § 4 kpc oraz art. 477¹⁴ § 3 kpc poprzez ich błędne zastosowanie w sytuacji gdy nie ma podstaw do przyjęcia, że odwołanie zostało wniesione w związku z niewydaniem decyzji przez organ rentowy.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wnosił o uchylenie pkt 2 zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja częściowo okazała się zasadna.

Apelacja dotyczy wyłączenia punktu II wyroku Sądu Okręgowego w którym Sąd ten zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych do przeliczenia emerytury R. S. przyznanej na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i obliczonej na zasadach określonych w art. 26 tej ustawy na dzień 10 maja 2019 r. bez pomniejszania jej podstawy o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed obliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie społeczne. Sąd Okręgowy rozpoznał zatem sprawę szerzej niż to wynikało z zakresu zaskarżonej decyzji z 14 maja 2019r., którą organ rentowy odmówił R. S. wznowienia postępowania w sprawie zakończonej decyzji z 4 marca 2013 r..

Sąd I instancji uznał, że organ rentowy pozostawał w co najmniej dwumiesięcznej zwłoce z wydaniem decyzji przeliczającej emeryturę wnioskodawczyni.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznaczony jest treścią konkretnej decyzji organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (i art. 476 §2 i 3 k.p.c.) i tylko w tym zakresie

podlega ona kontroli sądu, zarówno pod względem jej formalnej poprawności, jak i merytorycznej zasadności. Postępowanie sądowe zmierza do kontroli zasadności wydania zaskarżonej decyzji, a w związku z tym wykluczone jest rozstrzygnięcie przez sąd, niejako w zastępstwie organu rentowego, żądań, które nie były przedmiotem zaskarżonej decyzji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lutego 2012 r., II UK 275/11). Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma bowiem charakter postępowania kontrolnego badającego zasadność decyzji wydanej przez organ rentowy.

R. S. 10 maja 2019 r. złożyła pismo do organu rentowego, w którym wносиła o ponowne ustalenie wysokości emerytury zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r., czyli bez pomniejszenia o kwoty pobranych wcześniej emerytur. Na skutek tego wniosku organ rentowy odmówił wznowienia na podstawie art. 145a § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego (zwanego dalej „k.p.a.”) postępowania w sprawie zakończonej decyzją z 4 marca 2014 r., którą przyznano odwołującej prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym i obliczono wysokość emerytury, pomniejszając podstawę obliczenia emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Taka decyzja wyznacza więc zakres i przedmiot postępowania sądowego oraz wydanego w jego następstwie wyroku.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd I instancji uznał, że ZUS prawidłowo zastosował przy wydaniu decyzji z 14 maja 2019 r. przepisy kodeksu postępowania administracyjnego, stwierdzając brak podstaw do wznowienia postępowania co do decyzji z 4 marca 2014 r. przyznającej emeryturę w powszechnym wieku. Skutkiem tego było oddalenie odwołania w tym zakresie, skoro R. S. odwołanie od decyzji z 14 maja 2019 r. złożyła (pkt I wyroku Sądu Okręgowego).

Należy natomiast zwrócić uwagę, że zaskarżona decyzja z 14 maja 2019 r. została wydana na wniosek z 10 maja 2019 r. Przepis art. 477⁹ § 4 k.p.c. stanowi zaś, że jeżeli organ rentowy nie wydał decyzji w terminie dwóch miesięcy od dnia zgłoszenia roszczenia w sposób przepisany, odwołanie można wnieść w każdym czasie po upływie tego terminu. Odwołanie w rozpoznawanej sprawie zostało wniesione 20 maja 2019 r., czyli przed upływem 2 miesięcy od złożenia wniosku, a z treści odwołania w żaden sposób nie wynikało, że zostało ono złożone w związku z niewydaniem przez ZUS decyzji. Sąd Okręgowy nie miał zatem żadnych podstaw, aby przyjąć, że organ rentowy pozostawał w co najmniej dwumiesięcznej zwłoce z wydaniem decyzji przeliczającej wysokość emerytury należnej R. S. i że jej odwołanie zostało wniesione w związku z niewydaniem decyzji w przedmiocie przeliczenia emerytury. Zobowiązując zatem organ rentowy do przeliczenia emerytury R. S. przyznanej decyzją z 4 marca 2014 r. bez pomniejszenia jej wysokości o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego na dzień 10 maja 2019 r. Sąd Okręgowy wykroczył poza zakres i przedmiot zaskarżonej w sprawie decyzji ZUS z 14 maja 2019 r. Sąd Okręgowy jako sąd ubezpieczeń społecznych nie mógł bowiem rozpoznać we własnym zakresie żądań osoby ubezpieczonej, które nie były przedmiotem zaskarżonej decyzji.

Wobec braku decyzji rozstrzygającej kwestię przeliczenia emerytury oraz braku odwołania od „niewydania decyzji”, należało uznać, że sprawa w zakresie przeliczenia emerytury nie była jeszcze sprawą cywilną, dlatego jej rozpoznanie w tym zakresie było niedopuszczalne.

Sąd I instancji błędnie zastosował zatem przepis art. 477⁹ § 4 kpc i w konsekwencji z naruszeniem art. 477¹⁴ § 3 kpc zobowiązał organ rentowy do przeliczenia emerytury w sposób określony w punkcie drugim zaskarżonego wyroku.

Niewątpliwie intencją R. S. towarzyszącą złożeniu w dniu 10 maja 2019 r. wniosku o przeliczenie emerytury zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego było uzyskanie wyższego świadczenia a co najmniej ustalonego bez zastosowania niekonstytucyjnego przepisu. Zawarte w skierowanym do ZUS wniosku z 10 maja 2019 r. żądanie odwołującej o przeliczenie emerytury było sformułowane zbyt ogólnie. ZUS rozpatrzył ten wniosek wyłącznie pod kątem spełnienia przesłanek do wznowienia postępowania na podstawie art. 145a kodeksu postępowania administracyjnego pomijając całkowicie żądanie przeliczenia świadczenia z pominięciem niekonstytucyjnego przepisu art. 25 ust.1b ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. W pierwszej kolejności wniosek taki podlega rozpoznaniu przez organ rentowy dlatego też uznając, iż ZUS nie rozpoznał dotychczas w sposób kompletny wniosku

z 10 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny zobowiązał organ rentowy do przeliczenia emerytury R. S. w związku z wyrokiem Trybunału konstytucyjnego z 6 marca 2019 r. w trybie art. 114 ust.1 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r.

Sąd Apelacyjny nie podziela przy tym poglądem Sądu I instancji co do braku podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie przepisu art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Podkreślić należy, że oddalenie odwołania od decyzji odmawiającej wznowienia postępowania zakończonego decyzją z 4 marca 2014 r. nie oznacza, iż w stosunku do ubezpieczonej nie może nastąpić przeliczenie świadczenia zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r.

Zgodnie z art. 190 ust. 4. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. W konsekwencji tej regulacji, jeżeli dochodzone przed sądem roszczenie jest bezpośrednim skutkiem wyraźnego stwierdzenia przez Trybunał niezgodności określonej normy z Konstytucją, umową międzynarodową - to sąd ten powinien poszukiwać możliwości jak najpełniejszego wprowadzenia w życie orzeczenia Trybunału w **ramach wszelkich dostępnych procedur wznowieniowych**, przy czym z art. 190 ust. 4 Konstytucji nie wynika wymóg, aby była to procedura specjalnie przewidziana do wznowienia postępowania w następstwie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, aczkolwiek istnienie takiej procedury z pewnością porządkuje tryb i ułatwia stronie dochodzenie swojego prawa i roszczenia, które orzeczenie Trybunału, usuwające niekonstytucyjną normę, uczyniło zasadnym. Polski ustawodawca we wszystkich 3 najważniejszych procedurach uregulował możliwości wznowienia postępowania wskutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. W kodeksie postępowania cywilnego regulują tę kwestie art. 401¹ i 416¹ k.p.c., w Kodeksie postępowania administracyjnego art. 145a i 146 k.p.c., a w postępowaniu karnym art. 540 Kodeksu postępowania karnego. Nie oznacza to jednak zdaniem Sądu Apelacyjnego, iż tylko w tych przypadkach możliwe jest wznowienia postępowania wskutek korzystnego dla strony wyroku Trybunału Konstytucyjnego, albowiem w poszczególnych postępowaniach mogą pojawiać się jeszcze inne regulacje umożliwiające introdukcję orzeczenia TK. Trzeba przy tym zaważyć, iż sam Trybunał na tle wykładni art. 190 ust.4 Konstytucji wyraźnie podkreśla, że pojęcie "wznowienia postępowania", o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji ma szersze znaczenie niż pojęcie "wznowienia" w sensie technicznym, przewidziane w odpowiednich procedurach regulowanych w ustawach i **obejmuje wszelkie instrumenty proceduralne stojące do dyspozycji stron, organów i sądów**, wykorzystanie których umożliwia przywrócenie stanu konstytucyjności orzeczeń" (zob. np. postanowienie z 14 kwietnia 2004 r., sygn. SK 32/01, OTK ZU nr 4/ (...), poz. 35; uzasadnienie wyroku TK z dnia 6 marca 2019 r. P 20/16). Wykładnia zawężająca zatem pojęcie z art. 190 § 4 Konstytucji „wznowienia postępowania” spotkana czasem w orzecznictwie nie jest uzasadniona w ocenie samego Trybunału.

Okoliczność powyższa ma decydujące znaczenie w niniejsze sprawie o tyle, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych istnieje konstrukcja quasi wznowienia (uproszczonego) uregulowana obszernie w art. 114 dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2018.1270 j.t.). Godnym uwagi jest, iż konstrukcja ta po ostatnich zmianach legislacyjnych wprowadzanych ustawą z dnia 10 lutego 2017 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 3 kwietnia 2017 r poz. 715), czyni zadość ochronie prawa do świadczeń, w tym także świadczeń wadliwie nabytych. Nowa bowiem konstrukcja art 114 w sposób oczywisty wychodzi naprzeciw art. 1 Protokołu Nr (...) do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonego w dniu 20 marca 1952 r. w P. (Dz. U. z 1995r. Nr 36 poz. 175), która jak wiadomo obejmuje ochrona również świadczenia z ubezpieczeń społecznych. Wielokrotnie również w polskich sprawach Europejski Trybunał Praw Człowieka w S. nieuprawnioną ingerencję w to świadczenie (na niekorzyść ubezpieczonych - ich niewypłacanie lub pozbawienie) traktował jako naruszenie powołanego art. 1 Protokołu do Konwencji. Można tu przypomnieć, że w sprawach polskich jednym z pierwszych wyroków w tym zakresie był wyrok w sprawie W. przeciwko Polsce z 4 listopada 2008 r., skarga nr (...) (niewypłacanie prawidłowo przyznanego

świadczenia przez wojskowe biuro emerytalne), a szczególnie istotnym okazał się być wyrok Trybunału z 15 września 2009 r. w sprawie M. przeciwko Polsce, skarga nr (...) (przyznanie nieuprawnione emerytury wcześniejszej, a następnie jej odebranie), która jest traktowana przez sam Trybunał jako wzorzec do oceny zasadności odebrania prawa do świadczenia w wielu innych podobnych sprawach dotyczących odebrania prawa do emerytury: por. np.: wyroki Trybunału z 4 grudnia 2012 r. w sprawach: K. przeciwko Polsce, skarga nr (...); L. przeciwko Polsce, skarga nr (...); M. przeciwko Polsce, skarga nr (...); M. przeciwko Polsce, skarga (...); Świątek przeciwko Polsce, skarga nr (...); Szewc przeciwko Polsce, skarga (...); S. przeciwko Polsce, skarga nr (...) oraz wyroki Trybunału: z 4 marca 2013 r. w sprawach S. przeciwko Polsce; skarga nr (...); S. przeciwko Polsce, skarga (...). We wszystkich tych wyrokach stwierdzono naruszenie art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji.

Konsekwencją właśnie powyższego orzecznictwa Trybunału była właśnie zmiana ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ustawą z dnia 10 lutego 2017 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 3 kwietnia 2017 r. poz. 715), w wyniku której ograniczono arbitralność organu rentowego w odbieraniu świadczeń choćby nawet wadliwie przyznanych. Istota wprowadzonych do art. 114 ustawy emerytalnej od 18 kwietnia 2017 r. zmian polegała między innymi na wprowadzeniu ograniczeń czasowych co do możliwości wzruszenia decyzji wydanych w sprawie świadczeń emerytalnych lub rentowych (art. 114 ust. 1e ustawy przewiduje okres 3,5 lub 10 lat w zależności od podstawy wznowienia). Szczególnie istotną zmianą w kontekście orzecznictwa Trybunału jest ograniczenie czasowe do wydania decyzji wznowieniowej w zakresie prawa do świadczeń, tj. ograniczenie okresu dopuszczalności jej wydania do 3 lat w przypadku, gdy przyznanie lub ustalenie wysokości świadczenia nastąpiło na skutek błędu organu rentowego (art. 114 ust. 1e. pkt 3. w zw. z art. 114 ust.1 pkt 6 ustawy). Nadto zgodnie z art. 114 ust. 1g. ustawy organ rentowy winien, nawet i w tym krótkim okresie, odstąpić od uchylecia lub zmiany takiej (przyznającej świadczenie na skutek błędu lub błędnej, zawyżonej wysokości), jeżeli uchylene lub zmiana decyzji wiązałyby się z nadmiernym obciążeniem dla osoby zainteresowanej, ze względu na jej sytuację osobistą lub materialną, wiek, stan zdrowia lub inne szczególne okoliczności. Nie ulega wątpliwości, że te przesłanki zmierzają do zachowania zasady proporcjonalności, której niezachowanie było najczęstszą przyczyną stwierdzenia przez Trybunał naruszenia art. 1 Protokołu nr (...). Przepisy aktualnej konstrukcji art.114 wznowienia uproszczonego w sprawach z zakresu ubezpieczeń nie tylko chronią ubezpieczonego przed arbitralnością, ale pozwalają też na naprawę różnego rodzaju wad lub uchybień organu zawinionych lub nie, które skutkowały obniżeniem świadczenia ubezpieczeniowego. W takim przypadku możliwość wznowienia zwłaszcza czasowego jej dopuszczalności została mocno poluzowana. O ile bowiem zgodnie z art. 114 ust. 1e. uchylene lub zmiana decyzji, o której mowa w ust. 1, nie może nastąpić, jeżeli od dnia jej wydania upłynął okres:

- 1) 10 lat - w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2-4;
- 2) 5 lat - w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1 i 5;
- 3) 3 lat - w przypadku określonym w ust. 1 pkt 6.

O tyle wedle art. 114 ust.1f pkt 1. przepisu ust. 1e nie stosuje się w ogóle, jeżeli w wyniku uchylene lub zmiany decyzji z przyczyn określonych w ust. 1 osoba zainteresowana nabeździe prawo do świadczenia lub świadczenie w wyższej wysokości. Już ta regulacja zanosząca w istocie czasowość wznowienia w trybie 114 na **korzyść strony** czyniłaby niezrozumiałym organicznie możliwości wznowienia postępowania na podstawie korzystnego wyroku Trybunału terminem 5 letnim z art. 146 k.p.a. Stosując nadto art. 114 ustawy emerytalnej również do wznowienia na korzyść strony nie można nie zauważyć, że regulacje z art. 145a i 146 k.p.a. dotyczy generalnie wszystkich spraw (trudnego nawet do zamkniętego określenia szerokiego katalogu) rozpoznawanych w postępowaniu administracyjnym, a zastosowanie tegoż Kodeksu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych w świetle art. 124 ustępuje procedurze ustawy emerytalnej. Zgodnie bowiem art. 124 w postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, **chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej**. Trzeba też przypomnieć, iż Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie mocna akcentuje odrębność prawa ubezpieczeń społecznych jako odrębnej gałęzi prawa (por. uzasadnienie uchwały SN 7 sędziów z dnia 21 kwietnia 2010 r. II UZP

1/10 (OSNP 2010 nr 21-22, poz. 267) , a zatem również w obrębie procedury koniecznym jest uwzględnienie specyfiki proceduralnej w tych sprawach wprowadzonej przez ustawodawcę z uwagi na podmiot postępowania w tych sprawach – jakim są ubezpieczeni.

Prawidłowa interpretacja odesłania z art. 124 ustawy emerytalnej w istotnym w niniejszej sprawie zakresie oznacza, iż o ile w sprawach administracyjnych zasadą będzie zastosowania art. 145a do wznowienia postępowania na skutek orzeczenia Trybunału, to w sprawach ubezpieczeniowych zastosowanie tego przepisu następuje w zakresie w jakim nie jest możliwym urzeczywistnienie orzeczenia Trybunału w oparciu o regulację ustawy emerytalnej, a tym w szczególności w trybie art. 114 tejże ustawy.

Trzeba zaznaczyć, że ponowne ustalenie prawa do emerytury i renty w trybie art. 114 ustawy opiera się też po części na dominującym w orzecznictwie poglądzie, że decyzja rentowa nie ma przymiotu powagi rzeczy osądzonej (por.. wyroki SN: z dnia 16 września 2009 r., I UK 121/09, LEX nr 537030; z dnia z dnia 12 stycznia 2001 r., II UKN 182/00, OSNAPiUS 2002, nr 17, poz. 419 i z dnia 30 listopada 2000 r., II UKN 79/00, OSNAPiUS 2002, nr 13, poz. 317 oraz postanowienie SN z dnia 24 marca 2003 r., II UK 393/02, OSNPUSiSP 2004, nr 9, poz. 163), co oznacza, że np. organ rentowy może podważyć swoją błędną decyzję przyznającą świadczenie "nabyte", pomimo niespełnienia ustawowych warunków powstania uprawnień do emerytury lub renty, a zainteresowany ponownie wystąpić z wnioskiem o to samo świadczenie, którego poprzednio mu odmówiono, jeżeli powołano się na nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji mające wpływ na ustalenie uprawnień ubezpieczeniowych. W razie złożenia odwołania od decyzji organu rentowego wydanej w trybie art. 114 ust. 1 u.e.r.f.u.s., nie obowiązuje prekluzja dowodowa, ograniczająca możliwość zgłaszania wniosków dowodowych do etapu postępowania administracyjnego poprzedzającego wydanie tejże decyzji. Ubezpieczony może zatem także w postępowaniu sądowym powoływać się na nowe okoliczności oraz dowody uzasadniające wznowienie postępowania w trybie tego przepisu i rzutujące na jego prawo do wnioskowanego świadczenia.

W orzecznictwie ukształtowanym na gruncie art. 114 ustawy podstawę do wznowienia postępowania w tym trybie stanowić może :

- powoływanie przez ubezpieczonego się na nowe okoliczności oraz dowody uzasadniające wznowienie postępowania w trybie tego przepisu i rzutujące na jego prawo do wnioskowanego świadczenia (wyrok SN z 18.04.2018 r., III UK 53/17 ,LEX nr 2515713). Z nowych dowodów muszą oczywiście wynikać nie jakiegokolwiek nieuwzględnione wcześniej okoliczności, ale okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, tzn. za nowymi dowodami musi stać potencjalna możliwość dokonania innych, mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia ustaleń faktycznych niż te, które weszły do podstawy faktycznej wyroku, przesądzając o oddaleniu odwołania (por. wyrok SN z dnia 19 października 2017 r., II UK 454/16, LEX nr 2408322, i wyrok SA w Katowicach z dnia 21 czerwca 2018 r., III AUa 523/18, LEX nr 2522666);
- błędna wykładnia przepisów prawa przez organ rentowy w wyniku błędnej (ze strony organu rentowego) wykładni przepisów prawa lub błędnego zastosowania przepisów prawa do prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, doprowadziły do pozbawienia jednostki możliwości faktycznego korzystania z przysługujących jej z mocy samego prawa świadczeń emerytalnych (wyrok z 3.10.2017 r., I UK 398/16 ,LEX nr 2401084);
- błędne stwierdzenie przez organ spełnienia przez ubezpieczonego przesłanek prawa do świadczenia, których w istocie nie spełniał (wyrok SN z 4.10.2006 r., II UK 30/06 ,OSNP 2007/19–20, poz. 289);
- przed wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 251) eliminującym z polskiego porządku prawnego art. 114 ust.1a ustawy podstawę wznowienia w trybie art. 114 stanowiła nawet ponowna ocenę tych samych dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2010 r., III UK 2/10, OSNP 2011 nr 21-22, poz. 278, z dnia 7 maja 2009 r., III UK 96/08, niepublikowany). W latach wcześniejszych organ rentowy praktykę wznowienia postępowania w oparciu o ponowną ocenę tych samych dowodów stosował nawet przed wprowadzaniem formalnej niekonstytucyjnej normy z art. 114 ust.1a ustawy –

do czasu wykluczenia dopuszczalności takiej praktyki uchwałą SN 7 sędziów z dnia 5 czerwca 2003 r. III UZP 5/03 (OSNP 2003/18/442).

W świetle tego co powyżej, rodzi się uzasadnione pytanie - dlaczego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego miałyby być gorzej traktowane niż szereg okoliczności, wyżej wskazanych które uzasadniają wznowienie w trybie art. 114 ustawy, skoro jednym z celów tego przypisu jest umożliwienie uwzględnienia sytuacji ubezpieczonego zgodnie z rzeczywistym stanem faktycznym lub prawnym. Byłoby wręcz rzeczą nielogiczną, aby w sprawach ubezpieczeniowych ustawodawca przyznał prawo do wznowienia (wzruszenia prawomocnej decyzji) w oparciu o relatywnie mniej ważne zdarzenia, a jednocześnie odmawiał tego prawa w przypadku generalnego zakwestionowania danej normy przez Sąd Konstytucyjny, bowiem normy postępowania administracyjnego przewidują ograniczenie czasowe 5 lat (art 146 §1 k.p.a.) na uchylenie decyzji od dnia doręczenia (ogłoszenie decyzji) - co z reguły uniemożliwi lub utrudni osobie ubezpieczonej skorzystanie z korzystnego dla niej orzeczenia Trybunału.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego korzystny dla ubezpieczonego może stanowić okoliczność uzasadniająca wznowienie postępowania w oparciu o art. 114 ustawy emerytalnej.

Konsekwencją stosowania art. 114 ustawy emerytalnej również w przypadku wydania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego korzystnego dla ubezpieczonego jest to, że skutki wznowienia w zakresie, w jakim ubezpieczony odzyska utracone wobec niekonstytucyjnej normy świadczenie (jego część) muszą się mieścić również w ustawie emerytalnej, o ile oczywiście ustawodawca nie zdecyduje się uczynić tego w trybie nowej ustawy wykonującej orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, co jednak nie zawsze musi mieć miejsce.

W sytuacji zatem braku odrębnej - jak ma to miejsce dotychczas - regulacji sytuacji prawnej kobiet ur. w (...)r., których dotyczy wyrok TK, do ich sytuacji w razie wznowienia postępowania w trybie art. 114 ustawy, zastosowanie ma art. 133, co oznacza, iż ponowne ustalenie świadczenia z zastosowaniem wyroku Trybunału może prowadzić do ewentualnego wyrównania świadczenia (jeżeli jego ustalenie z uwzględnieniem wyroku TK okaże się to korzystniejsze) za okres nie dłuższy niż 3 od miesiące zgłoszenia wniosku o przeliczenie świadczenia w zw. z orzeczeniem TK.

Przedstawione wyżej stanowisko co do zastosowania przepisu art. 114 ustawy z 17 grudnia 1998 r. do przeliczenia emerytury kobiet urodzonych w (...) r. wyraził też Sąd Apelacyjny w Białymstoku w sprawie III AUa 683/19. Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę pogląd ten podziela.

Reasumując Sąd Apelacyjny jest zdania, że ewentualne wdrożenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego w stosunku do ubezpieczonej może nastąpić poprzez przeliczenie jej świadczenia w trybie art. 114 ust.1 pkt 1 ustawy emerytalnej, jeżeli ustalenie jej wysokości z uwzględnieniem wyroku TK z 6 marca 2019 r. okaże się korzystniejsze.

Z tych względów, uznając, że wniosek o przeliczenie emerytury złożony w organie rentowym 10 maja 2019 r. nie został w całości rozpoznany zasadnym było zobowiązanie ZUS do jego rozpoznania o czym Sąd orzekł na mocy art. 477¹⁴ § 3 kpc, bowiem nie jest to nowe żądanie uzasadniające zastosowanie art. 477¹⁰ § 2 kpc.

Mając powyższe na uwadze na mocy art. 386 § 1 kpc Sąd zmienił zaskarżony wyrok zobowiązując organ rentowy do rozpoznania wniosku o przeliczenie emerytury w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r. w trybie art. 114 ust.1 pkt 1 ustawy emerytalnej.-